

A diskurzusjelölők mint humorkonstruáló eszközök a stand-up comedyben

Schirm Anita

Az előadás a diskurzusjelölőket a stand-up comedy műfajában vizsgálja. Ebben a szövegtípusban a diskurzusjelölőknek speciális szerepük van, ahogy azt a nemzetközi szakirodalomban már Schwarz (2010) és Yuniar (2013: 315) is megállapították. Schwarz (2010) a viccmesélés legfőbb nyelvi jegyének az ismétlés, a megakadásjelenségek és az intonáció mellett a diskurzusjelölőket tartotta, míg Yuniar (2013) indonéz stand-upokat elemezve a *ya* diskurzusjelölőnek a humor létrehozásában és fenntartásában betöltött szerepét mutatta meg. Az előadás 120 percnyi magyar nyelvű korpusz (a Dumaszínház és a Showder Klub szövegeinek) elemzésével arra világít rá, hogy a diskurzusjelölők a magyarban is egy sajátos szövegépítkezési stratégiát valósítanak meg a vizsgált műfajban. A viccmesélés elkezdésén, lezárásán, a szöveg folytonosságának a fenntartásán és a humoros történetek egymáshoz való kötésén, valamint a témaváltáson kívül ugyanis előre jelzik a csattanót. Mivel a hallgatóság számára értelmezési keretként szolgálnak, így segítik a humoros rész felismerését és megértését. Az attitűdjelölő szerepkörük által pedig a humorista igen sokféle beszélői attitűdöt képes kifejezni a segítségükkel, így az elmesélt történetekben a karakterek hiteles jellemzéséhez járulnak hozzá. Az elemzés igazolta, hogy a spontán beszéd leggyakoribb diskurzusjelölője (vö. Dér – Markó 2007: 63), a *hát*, a stand-upban is az egyik legtöbbet használt elem, s az is bebizonyosodott, hogy a *hát*-on kívül több más diskurzusjelölő (pl. *ilyen*, *érted*, *vágod*, *ugye*) is aktívan részt vesz a humor kialakításában és jelzésében. Ezek magjelentésüket és szintaktikai elhelyezkedésüket tekintve ugyan különbözőképpen viselkednek, ám mindannyian segítenek a hallgatóságnak az elhangzottak értelmezésében és a csattanó megtalálásában. A korpusz videóanyagainak az ELAN 4.8.1. programmal való annotálása pedig azt mutatta, hogy a hangsúly, a hanglejtés, a tempó, valamint a stand-upos gesztusai is hozzájárulnak a humor felépítéséhez, s az egyes diskurzusjelölők funkciói a multimodális jegyeik segítségével is elkülöníthetők.

Dér Csilla Ilona – Markó Alexandra (2007): A magyar diskurzusjelölők szupraszegmentális jelöltsége, In: Gecső Tamás – Sárdi Csilla (szerk.): *Nyelvelmélet, nyelvhasználat*, Kodolányi János Főiskola – Tinta Könyvkiadó, Székesfehérvár – Budapest, 61–67.

Schwarz, Jeannine (2010): *Linguistic Aspects of Verbal Humor in Stand-up Comedy*, PhD-dissertation, Universität des Saarlandes

Yuniar, Dientha (2013): *Ya as Discourse Marker: Indonesian Stand-up Comedy Strategy in Producing Laughter*, *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, Vol. 2. No. 6, pp. 103–110.